

Kereskedelmi és vámszerződésünk Szerbiával.

Jeszenszky Pál ügyvezető-titkár előadói előterjesztése az OMGE. közgazdasági szakosztályának 1908. évi szeptember hó 21-én tartandó ülésére.

Tisztelt szakosztály! Mielőtt a szerb kereskedelmi szerződés bíróságába bocsájkoznám, kötelességszerűleg a t. szakosztály elé kell terjesztenem Bartal Béla urnak e tárgyban az OMGE. elnökségéhez intézett indítványát, mely a következő:

„Velence, 1908 aug. 12.

Az Országos Gazdasági Egyesület Elnökségének
Budapest.

Minthogy a szerb szerződés életbeléptetése egyáltalában a kiegyezésben súlyos áldozatokkal biztosított agrár vámvédelem meghamisítását és kijátszását jelenti s annak életbeléptetése a mostani aszályos és takarmányszűk esztendőben, midőn — még saját marhaállományunkat sem tudjuk — értékesíteni, egy, a kormány által a szerb gazdák érdekében rajtunk, magyar gazdákon elkövetett vámpolitikai hóhérunka és hazaárulás volna, utasítassék

1. Az OMGE. közgazdasági osztálya, hogy egy rendkívüli közgyűlés összehívása iránt a szerb szerződés dolgában azonnal javaslatot tegyen s addig is, amíg ez összehívatik, a szerb szerződés életbelépte ellen máris tiltakozzon.

2. Tekintettel, hogy a gazdákra oly szégyenletes szerződés létrejötte csakis az Országos Magyar Gazdasági Egyesület ellenakciójának teljes elégtelen voltára vezethető vissza; indítványozom, hogy az igazgató-választmány ezen elégtelen akciózt vizsgálat tárgyává tegye s a közgyűlés elé javaslatot is terjesszen aziránt, hogy biztosítsák a tagoknak az a joga, hogy minden életbevágó vámpolitikai kérdéshez a döntés előtt érdemileg hozzászólhassanak — s ez az eset, hogy az egyesület által ez ügyben — a szerb parlament hangulatáról tett teljes téves információ folytán ezen jogukat, mint most, nem gyakorolhatták, jövőre nézve elő ne fordulhasson.

Bartal Béla ur igen súlyos vádat emel az Országos Magyar Gazdasági Egyesület ellen, amelyek hogy mennyire alaptalanok, azt a következő hivatalos adatokkal fogom kimutatni.

Az OMGE. 1902—1903-ban a kereskedelmi szerződések lejárta alkalmával a vámszövetség és kereskedelmi szerződések kérdésével a legbelsőbban foglalkozva, a keleti államokkal kötendő szerződések tárgyában a következő álláspontot foglalta el:

„Azon keleti államok állatbehozatalával szemben, amelyek ellenében az állathatárzár a multban fennállott, ez továbbra is fenntartandó s a határszéli állatforgalom az eddiginél erősebb és hatékonyabb állategészségügyi ellenőrzés alá helyezendő. A szerb állatbehozattal szemben ugyancsak az állathatárzár érvényesítendő. Általában elvként állítandó fel, hogy a keleti államok nyerstermékbehozatalát csak oly mértékben kedvezményezzük a kereskedelmi szerződésekben, amily mérvű kedvezésben részesül a mi nyugat felé irányuló nyerstermék kivitelünk.” (Lásd OMGE. 1902/03. évkönyv 13. oldal.)

1904/5-ben az OMGE. tárgyalva a német kereskedelmi szerződés kihatását mezőgazdaságunkra, kimondotta, hogy:

„Miután az új német kereskedelmi szerződés mezőgazdasági és állathivitelünk elé oly akadályokat gördít, melyek súlyos visszahatással lesznek a magyar mezőgazdaságra, ez okból követeljük, hogy a keleti államokkal kötendő kereskedelmi szerződésekben az agrár vámok legalább oly mértékben érvényesüljenek, mint aminőket nekünk Németország engedélyezett. Felkérendők az összes gazdasági egyesületek, hogy különösen a szerb állathatárzár életbeléptetése érdekében keressék meg a kormányt és megyéjük összes országgyűlési képviselőit. Hasonló állásfoglalásra kéressék fel a Magyar Gazdaszövetség is.” (Lásd OMGE. 904/5. évkönyv 17—18. oldal.)

1906/7-ben az OMGE. újlag tárgyalva a Balkánállamokkal kötendő kereskedelmi szerződések ügyét, kimondotta, hogy:

„Erélyesen tiltakozik minden olyan kísérlet ellen, amely a Balkán államok bármelyikével állategészségügyi egyezmény kötése iránnyul és mindazon koncessziók ellen, amelyek újabbban szépen fejlődő állattenyésztésünket, esetleg a Nyugat felé irányuló állatkereskedelmünket veszélyeztetnék.” (Lásd OMGE. 1906/07 évkönyv 18. oldal.)

„1908. évi február hó 28-án tartott igazgató-választmányi ülésen, melyen Bartal Béla ur is jelen volt, bejelentettük a miniszterelnöknek és a földmivelésügyi miniszternek hivatalos alakban tett azon nyilatkozatát, hogy a Szerbiával megkötendő kereskedelmi szerződésben élőállatok behozatalára semmi körülmények között sem fogunk engedélyt adni, de mert nem nyilatkoztak arra vonatkozólag, vajjon az állati termékek behozatala tekintetében is ezt az álláspontot foglalják-e el, sőt, mert az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek időközben tudomására jutott, hogy a kötendő szerződésben Szerbiának 35 ezer darab vágott szarvasmarha és 70 ezer darab vágott sertés husának behozatalát szándékozik a kormány engedélyezni, sürgős felterjesztésben tiltakozásunkat fejeztük ki a kormánynál mindennemű állati termékek behozatalának engedélyezése ellen, feliratot intézve egyben a képviselőházhoz is ennek érdekében.

Ugyanakkor körlevélben hasonló állásfoglalásra kértük fel az összes gazdasági egyesületeket, melyek ugy a földmivelésügyi miniszterhez, mint a képviselőházhoz intézett feliratokban tiltakozásukat fejezték ki a Szerbiának adandó ezen kedvezmény ellen, felkérve egyúttal a megyéjükbeli képviselőket is, hogy a parlamentben ezen kedvezmény megadása ellen foglaljanak állást.

Az 1908. évi június hó 4-én megtartott igazgató-választmányi ülésen ismét foglalkozott az egyesület a szerb kereskedelmi szerződés ügyével, újlag tiltakozását fejezve ki a Szerbiának állati termékek behozatalára engedélyezni szándékolt kedvezmény ellen. Ugyanekkor az igazgató-választmány elhatározta, hogy mindaddig, míg a szerződés szövege teljes egészében nyilvánosságra nem hozatik, érdemlegesen nem bocsátkozik annak tárgyalásába, mert ezt csak a nem autentikus, sőt csak a kétségkívül egészen megbízhatatlan hírlapi közlemények alapján tehetné. Egyúttal azonban kimondotta az

is, hogy a szerződés hiteles szövegének nyilvánosságra jutása után érdemlegesen fog a szerződéssel foglalkozni és álláspontját precizizálni.

Elkövetkezett azután a folyó év augusztus hava, amikor a szerb skuptina minden várokozás ellenére elfogadta a magyar-osztrák monarchiával kötendő kereskedelmi szerződést, amikor egyúttal hire kelt, hogy e szerződést Magyarország és Ausztria kormányai rendeleti uton fogják szeptember hó 1-ére életbeléptetni, mielőtt azt még a parlamentek ugy nálunk, mint Ausztriában ratifikálták volna.

A *Köztelek* azonnal állást foglalt e tárgyban s hivatkozással az OMGE.-nek eddig elfoglalt álláspontjára, erélyesen tiltakozott a szerződésnek rendeleti uton való életbeléptetése ellen, — de sajnos, eredmény nélkül, mert a két kormány a szerződést rendeleti uton szeptember hó elsején tényleg életbeléptette.

Végezetül emlékeztetni tartom szükségesnek a t. szakosztályt mult évi közgyűlésünkre, amikor az egyesület elnöke, *Desseffy Aurél* gróf elnöki megnyitójában is igen behatárolt foglalkozott a szerb kereskedelmi szerződés ügyével s a közgyűlés általános helyeslése mellett tiltakozott a szerb élőállat behozatal és Szerbiának adandó mindennemű különleges kedvezmény ellen.

Mindezekből kétséget kizáróan eléggé világosan kitűnik, hogy Bartal Béla ur azon igen éles vádjának, hogy a szerinte *szégyenletes* szerb kereskedelmi szerződés csakis az OMGE. ellenakciójának teljes elégtelen volta miatt jöhetett létre — nincs semmi kemoly alapja, — mert ellenkezőleg, amint ezt a fenti hivatalos adatok igazolják, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület évek sora óta konzekvensen napirenden tartotta a kérdést, álláspontját sok alkalommal hozta tudomására ugy a kormánynak, mint a képviselőháznak s erőteljes akciózt indított a társegyesületek körében is a szerb kereskedelmi szerződés ellen.

Hogy azután ez az akciózt nem járt a kívánt eredménnyel, — amint nem járt eredménnyel az osztrák agráriusok hasonló akcióztja sem — ezt vádként felhozni s emiatt az OMGE.-t támadni lehet ugyan, de ez a támadás az igazság minden ismervét nélkülözi.

Kétségtelen ugyan, vagy legalább is ildomosnak tartom feltételezni, hogy Bartal Béla ur semmi más, mint a magyar mezőgazdaság érdekeinek megvédése okából terjesztette elő fentiekben ismertetett indítványát. De mert egyrészt az egyesület kimondott határozatához képest mai ülésében a szerb kereskedelmi szerződést részletes tárgyalás alá venni határozta, másrészt mert Bartal Béla ur — amint azt adatszerűen kimutattam — teljesen alaptalanul és igazságtalanul vádolta meg az egyesületet, kell kérem, hogy indítványa felett a tisztelt Szakosztály napirendre térni méltóztassék.

Ezek után áttérek a Szerbiával megkötött kereskedelmi és vámszerződés részletes ismertetésére.

A szerződést, mely már ez évi márciusus hó 14-én a szerződő felek megbízottai által aláíratott s melyet a szerb skuptina minden várokozás ellenére elfogadott, a két kormány az 1907. évi LVI-ik felhatalmazási törvény alap-

ján szeptember hó 1-től kezdődőleg ez év végéig való érvényesítéssel, rendeleti uton léptette életbe.

Hátra van ugyan még annak parlamenti tárgyalása és ratifikálása, ami azonban, hogy minden ellenkezésünk és tiltakozásunk dacára meg fog történni, ahhoz kétség nem fér, amint ez meg történt a Németországgal kötött, szintén rendeletileg életbeléptetett s a parlamentek által változatlanul elfogadott szerződéssel is.

Hogy a szerb kereskedelmi szerződéssel szemben elfogalando álláspontunkat megindokolhassuk és precizirozhassuk, ahhoz a szerződésnek minden részletre kiterjedő megvitatása szükséges.

A gazdaközönségnek kezdettől fogva az volt az álláspontja, hogy a magyar mezőgazdaság szempontjából a Szerbiával való szerződéses viszony, illetve a szerb nyerstermékek és állatok behozatala nemcsak a felesleges verseny és az értékesítés megnehezítése okából nem kívánatos, de az állati ragályok állandó behurcolás miatt egyenesen veszedelmes és káros s ezért a mi szempontunkból a kölcsönös kereskedelmi forgalomnak kereskedelmi szerződés alapján való szabályozását feleslegesnek tartottuk. Számolva azonban azzal a ténnyel, hogy vámközösségben élünk az iparos Ausztriával, számolva továbbá a figyelmen kívül nem hagyható magasabb politikai és diplomáciai tekintetekkel, valamint fejlődő iparunk érdekeivel — melynek számára a Keleten kell piacot hódítanunk — a magyar gazdaközönség nem foglalt mereven állást a Szerbiával, illetve a Balkán államokkal kötendő kereskedelmi szerződések ellen, de követelte, hogy a szerb, illetve a Balkán államokkal kötendő kereskedelmi szerződésekben:

1. A gabonaművekre a minimális, illetve a magyar vámtarifa autonóm vámdíjtételei lépjenek érvénybe;

2. hogy mezőgazdasági terményeink legalább is ugyanolyan vámvédelemben részesíttessenek, mint aminővel nyugati szomszédaink, illetve Németország a maguk termelését megvédték;

3. hogy az élőállatbehozatal teljesen megtiltassék, ezzel együtt az állati nyerstermékek behozatala meggátoltassék;

4. állategészségügyi egyezmény ne köttessék s hogy végül

5. a határszéli forgalom címén Szerbiának adott kedvezmények megszüntetessenek.

Ezek voltak a gazdaközönség kardinális kívánalmai. A szerződés megkötésénél tehát ezeket az alapvető kívánalmakat kell szemelőtt tartani s vizsgánunk kell, mennyiben és miként valósítja meg az új szerb szerződés ebbeli követeléseinket.

Mindenekelőtt néhány szóval megvilágítani kívánom, vajon volt-e oka és miért, Magyarország gazdájának állást foglalni az eddigi szerb kereskedelmi szerződésekkel szemben. 1882 óta egészen 1906-ig jóformán védelem vagy legalább alig számbavehető vámvédelem nélkül árasztották el Szerbia nyers terményei a magyar piacokat s az állatforgalom terén is — állategészségügyi egyezményünk lévén Szerbiával — az abban megállapított feltételek mellett Szerbia szabadon és korlát nélkül és csak igen csekély vámu ellenében hozhatta be állatait. Támasztott is nekünk olyan versenyt gabonaművekben, állatokban és állati termékekben s hozott annyi állati ragályt állatállományunkba, hogy sirva gondol a magyar gazda még ma is az ezáltal okozott rengeteg károkra.

A magyar mezőgazdaság óriási áldozatokat volt kénytelen hozni az iparos Ausztriának. Minden szónál érthetőbben beszélnek a számok s az I. számmal jelölt kimutatás adataiból azonnal szembeötlök az eddigi szerződésekben a magyar mezőgazdaságra háramlott nagy kár.

A kimutatás szerint a közös vámterület kereskedelmi mérlege Szerbiával szemben passzív, még pedig a régi szerződés érvényben lévőnek utolsó öt évi átlagában, évi 27.5 millió koronával. De a mérleg voltaképpen csak Magyarországra nézve passzív, Ausztriára nézve pedig aktív,

I. Kimutatás.

Szerbia és Ausztria-Magyarország kereskedelmi mérlege.

		I. Közös vámterület.		Szerbia					
		Behozatal Szerbiából = Kivitel Szerbiába		behozatali többlet					
1901	=	41.986 000	korona	=	22.634,000	korona	=	19.352,000	korona
1902	=	55.163 000	"	=	24.345,000	"	=	30.818,000	"
1903	=	54.374,000	"	=	33.137,000	"	=	21.237,000	"
1904	=	60.337 000	"	=	32.423,000	"	=	27.914,000	"
1905	=	68.533,000	"	=	30.418,000	"	=	38.115,000	"
				5 évi átlag =				27.487,000 korona	

II. Ausztria mérlege.

		Behozatal Szerbiából = Kivitel Szerbiába		Ausztria					
		Behozatal Szerbiából = Kivitel Szerbiába		kiviteli többlet					
1901	=	9.074,000	korona	=	13.848,000	korona	=	4.774,000	korona
1902	=	10.109 000	"	=	15.263,000	"	=	5.154,000	"
1903	=	4.873,000	"	=	18.709,000	"	=	13.836,000	"
1904	=	8.130,000	"	=	21.089,000	"	=	12.959,000	"
1905	=	11.252,000	"	=	19.489,000	"	=	8.237,000	"
				5 évi átlag =				8.992,000 korona	

III. Magyarország mérlege.

		Behozatal Szerbiából = Kivitel Szerbiába		Szerbia					
		Behozatal Szerbiából = Kivitel Szerbiába		behozatali többlet					
1901	=	32.912,000	korona	=	8.786,000	korona	=	24.126,000	korona
1902	=	45.054,000	"	=	9.082,000	"	=	35.972,000	"
1903	=	49.501,000	"	=	14.428,000	"	=	35.073,000	"
1904	=	52.207,000	"	=	11.334,000	"	=	40.873,000	"
1905	=	57.281,000	"	=	10.929,000	"	=	46.352,000	"
				5 évi átlag =				36.475,000 korona	

II. Kimutatás.

Szerbia nyersterméneinek behozatali vámjai.

(Összehasonlítás céljából feltüntetve a németországi kivitelünkkel érvényes vámok is.)

Egység	Németország vámterelei	Vámtereleink Szerbiával szemben		
		ujak	régiak	
		kor.	kor.	
Búza, kétszeres, tönköly	100	6 60	6 30	1 78
Rozs	100	6 —	5 80	1 78
Árpa (tőlünk Németországba): a) sörárpa	100	4 80	2 80	0 60
b) takarmányárpa	100	2 40	2 80	1 43
Zab	100	6 —	4 80	1 60
Tengeri	100	3 80	2 80	2 —
Bab, borsó, lencse	100	2 40	2 40	2 —
Friss csemegegyök postacsomagokban	100	vámmentes	vámmentes	—
" " nagyban szállítva	100	4 76	40 —	4 76
Bor	100	—	60 —	7 38
Érett dió	100	2 40	3 60	3 —
" " mogyoró	100	2 40	2 50	3 —
Kajszinbaraczk	100	vámmentes	vámmentes	—
Ózibaraczk	100	2 40	2 40	—
Cseresznye	100	1 20	1 20	—
Meggy	100	1 20	1 20	—
Földieper	100	12 —	10 —	—
Alma, körte és birsalma csomagolatlanul	100	vámmentes	vámmentes	—
" " " " zsákokban (legalább 50 kilogr.)	100	"	"	vámmentes
" " " " szept. 1-től nov. 30-ig (legalább 50 kilogr.)	100	2 40	2 —	—
" " " " decz. 1-től aug. 31-ig	100	2 40	2 —	—
" " " " 50 kg.-nál kisebb mennyiség, egyszeres csomagolásban	100	3 80	3 70	—
" " " " többszörös	100	6 —	5 —	—
Szilva, magvavaló — szept. 1-től nov. 30-ig	100	vámmentes	vámmentes	—
" " " " decz. 1-től aug. 31-ig	100	2 40	2 40	—
Másféle gyümölcs	100	vámmentes	vámmentes	—
Minden friss gyümölcs 5 kg.-ig terjedő postacsomagban	100	vámmentes	vámmentes	—
Szilva, aszalva vagy szárítva:	100	"	"	—
a) hordó- vagy zsáokban, legal. 50 kg. vagy legalább 10 kg. tejsúlyban	100	4 80	8 —	3 57
b) másféle	100	7 20	10 —	—
Állatok és állati termékek:				
Ökör (vagy a bevívó választása szerint élsúlyban)	darab	60 —	9 52	—
Bika	darab	9 40	—	—
Tehén	darab	3 —	8 52	—
Borjú	darab	30 —	7 14	—
Juh és kecske	darab	5 —	3 57	—
Bárány és gödölye	darab	2 50	1 19	—
Sertés, 10 kg.-nál nehezebb, egész 110 kg.-ig bezárólag	darab	1 50	0 59	—
110 kg. nehezebb sertés bevívó kívánatára db.-ként	darab	11 —	—	—
Mindenemű szárnyas (szárnyas vad kivételével):	darab	10 —	—	—
a) élő, 1. lúd	darab	22 —	—	3 57
2. másféle	darab	vámmentes	vámmentes	vámmentes
b) leölt szárnyas	darab	4 80	4 —	—
c) tojás	darab	16 80	16 —	7 14
Hús, friss	darab	2 40	vámmentes	vámmentes
elkészítve (sózva, szárítva, füstölve, főzve)	darab	32 40	30 —	14 30
	darab	42 —	45 —	14 30

amennyiben kivitele jóval nagyobb a bevitelé és pedig az utolsó öt év átlagában évi 9 millió koronával. Ausztriára nézve tehát a Szerbiával kötött régi szerződés előnyös volt s azért követett is el mindent az iparos Ausztria, hogy a szerződés Szerbiával megújíttassék s hogy az mielőtt életbe is léptetessék.

Magyarország kereskedelmi mérlege azonban felettébb kedvezőtlen, mert míg Szerbia összes kivitelének csaknem $\frac{9}{10}$ része a mi piacainkra özönlött, addig odairányuló kivitelünk elenyészően csekély volt s ennek folyományaként kereskedelmi mérlegünk öt évi átlagban 36 és $\frac{1}{2}$ millió passzívával zárul.

Hogy azután a Szerbia által körülbelül évi 50 millió korona értékben piacainkra dobott nyerstermények mekkora konkurencziát és árcsökkenést okoztak ami nyersterményeinknek, azt ugyan adatszerűen kimutatni nem, de elképzelni lehet. S mindezek tetejébe jött a folytonos járvány behurcolás s ennek következményeként a nyugati államok részéről élőállatkivitelünkkel szemben támasztott sok nehézség, úgy hogy a magyar gazdáknak valóban volt bőséges okuk az érvényben volt szerb kereskedelmi szerződés káros kihatásait panaszolni.

És mindazon nagy áldozatok fejében, melyet Szerbiának hozni kénytelenek voltunk, nekünk Szerbia jóformán semmi viszontkedvezményt nem nyújtott. Még csak annyi figyelemmel sem volt Magyarország irányában, hogy állami szükségleteinek beszerzésénél egyenlő elbánásban részesítette volna a magyar és az osztrák ipar készítményeit, hanem ezeket jóformán mind az osztrák ipar készítményeiből fedezte. (Az új szerződés alkalmából Szerbia állítólag kötelezettséget vállalt arra, hogy jövőben állami szükségleteinek beszerzésénél egyenlő elbánás módjában fogja részesíteni a magyar és az osztrák ipar terményeit.) A sérelmes helyzetből folyólag tehát s figyelemmel a megdrágult termelési viszonyokra, valamint a Németországba irányuló kivitelünknek a német kereskedelmi szerződés által történt megnehezítésére, a magyar gazdaságnak joggal követelhetne és követelte is terményei számára a megfelelő vámvédelmet, azaz a szerb behozatalnak megnehezítését s elsősorban ez állatbehozatal és az állati termékek behozatalának teljes megakadályozását...

Áttérek most már magára a szerződésre s mindenekelőtt azon kívánalmunk mérlegelésére, vajjon nyersterményeink az új szerződésben megfelelő vámvédelemben részesülnek-e és az új vámok megfelelnek-e a Németország részéről a mi bevitelünkkel szemben életbeléptetett vámoknak.

Tiszta és áttekinthető képét nyújtja ennek a II. számú kimutatás, mely egyfelől feltünteti a Németországgal kötött vámszerződésünk vámdíjtételeit, másrészt a Szerbiával szemben eddig érvényben volt vámokat s a megkötött szerződés új vámtarifájának vámjait.

A régi és új vámdíjtételek összehasonlításából szembeötlően kitűnik, hogy az új vámok jelentékenyebben magasabbak az eddig érvényben volt vámtételeknél.

Az új szerződésben a gabonatermékekre az 1906-ban megalkotott önálló magyar vámtarifa — tehát az általunk követelt minimális vámok — léptek érvénybe, miáltal gabonatermelésünk megfelelő védelmet nyert. A buza, rozs és árpa vámjai ugyanakkora, illetve magasabb, mint az ugyanezen terményeinkre Németország részéről érvényes vámok.

Sőt miután Szerbia csak takarmányrúpat importál hozzánk ez nagyobb vámmal van sújtva, mint a mi takarmányrúpánk Németország részéről, ennél fogva az e terményben támasztható verseny érdemlegesen csökkeni fog. Csekélyebb azonban a vámvédelem a zab- és tengerinél.

Zabot Szerbia mindössze egy-két százezer korona értékben hoz be hozzánk s így ennek nem nagy jelentősége van, viszont azonban tengeri behozatala jóval meghaladja a mi német-

országi kivitelünket s így ebben a terményben versenyt támaszthat nekünk.

A szőlő vámtétele az eddiginek körülbelül tizszeresére emeltetett s majdnem az eddiginek kilencszeresére a bor vámjá, aminek jelentőségét nem szükséges kiemelnem.

A hüvelyesek vámjá, mely azonos a német vámtarifa vámjával, a multhoz képest szintén emeltetett.

A gyümölcs a régi szerződésben teljes vámmentességet élvezett. Az új szerződésben a Szerbiából behozandó gyümölcsre ugyanazon vámok léptek életbe, mint amelyek a mi gyümölcsreinkre a német relációban érvényesek. A gyümölcs-félék közül Szerbia igen jelentékeny mennyiségben árasztotta el piacainkat almával és szilvával. Ez Szerbiának nagy export czikke volt s teljes vámmentességet élvezett. Az új szerződés értelmében az alma, körte és birsalma csomagolatlanul, tehát wagonárúként ömlesztett állapotban szállítva egyáltalán, valamint a zsákokban, de 50 kilogramnál nagyobb mennyiségben szállítva, szeptember 1-től nov. 30-ig vámmentesen jöhet be piacainkra. Viszont csomagolva szállított ily áru december 1-től augusztus 31-ig a csomagolás módja, tehát a gyümölcs értékesebb volta szerint 2—5 korona vámmal van terhelve.

Az alma és körtehez hasonlóan terhelteit meg a szilva behozatal. Friss szilva november 30-ig vámmentesen hozható ugyan be, de azontul csak 2 kor. 40 fillér vámmal terhelten, míg az aszalt szilva vámjá az eddiginek közel háromszorosára emeltetett s az érvényben lévő ezen vámok jóval magasabbak az ugyanezen termékeinket sújtó németvámoknál.

A régi állapottal szemben tehát gyümölcs-termelésünk hatékony vámvédelemben részesül. Az imént ismertetett vámok képezik a Szerbiával kötött szerződésnek bennünket érdeklő első csoportját. Ha most már ezeket ismerve, elfogulatlanul mérlegeljük, vajjon érvényre jutottak-e a mezőgazdasági terményeink megfelelő védelme érdekében a Szerbiával megkötendő szerződéssel szemben támasztott azon követeléseink, hogy a gabonatermékekre a minimális vámok, a többi mező- és kertgazdasági terményeinkre pedig legalább is a Németországgal kötött szerződés vámjai lépjenek életbe, akkor nem zárkozhattunk el annak beismerése elől, hogy ebbeli követeléseink igenis teljesítettek, s az új vámszerződés mezőgazdasági és kertgazdasági terményeinket valóban az általunk követelt vámvédelemben részesíti.

Ekként felállítva a mérleget, a magam részéről nem habozom kijelenteni, hogy a szerb szerződés ezen egyik fontos részét a magyar mezőgazdaság érdekeinek megvédelmézésére szempontjából megfelelőnek és támasztott követeléseinket kielégítőnek ismerem el.

De amikor ezt — ha itéletünkben objektivek akarunk lenni — el is kell ismernünk, ugyanakkor sajnálattal kell konstatálnunk, hogy az állat, illetve állati termékek behozatalának teljes megiltására vonatkozó legfontosabb és sokszorosan hangoztatott követelésünknek, a kormány nem tett eleget s bár az élőállat behozatalát — a lovat és baromfit kivéve — Szerbiából véglegesen lehetetlenné tette és állategészségügyi egyezményt Szerbiával nem kötött, mégis igen jelentékeny mennyiségű állati termékek behozatalát tette részére lehetővé.

Ha egyáltalán van ok a szerb kereskedelmi szerződéssel szemben való állásfoglalásra, úgy ennek az engedménynek megadása s a szerződésnek — a magyar mezőgazdaság szempontjából való igen kedvezőtlen időben — rendeleti uton történt életbeléptetése szolgáltathat erre okot. És bár az érvénybe lépett vámvédelem valószínűvé teszi, hogy a Szerbia részéről állati termékekben támasztható verseny nem fog tulnag lehetni s bár az állategészségügyi egyezmény elejtése hatalmas fegyvert ad kormányunknak kezébe a tekintetben, hogy egészen belátásától függőleg ítélhesse meg a Szerbiában fellépő bármely állati ragály nagymérvű voltát

s ez alapon a behozatalt autonóm joggal korlátozhassa vagy beszüntethesse, mégis az állati termékek behozatalának engedélyezése oly tény, amely ellen nemcsak a magyar, de az osztrák gazdák is kezdettől fogva a leghatározottabban tiltakoztak, miért is a Szerbiának tett engedmény s a szerb kereskedelmi szerződés e sérelmes intézkedése felett, elvi szempontból sajnálkozásunkat és tiltakozásunkat kell kifejeznünk.

Az adott helyzettel azonban számolnunk kell, ennél fogva mérlegelnünk is kell most már a szerződésnek az állati termékekre vonatkozó intézkedéseit.

A szerződés értelmében, Szerbiának joga van évenként 35 ezer darab szarvasmarhát és 70 ezer darab sertést, illetve azoknak húsát a szerződésileg megállapított vám lefizetése és a magyar kormány által életbe léptetett állategészségügyi rendelkezések betartása mellett behozni. Ez körülbelül a fele Szerbia eddigi évi élőállat behozatalának.

Jogosult ezenfelül élő állapotban: egyiptási állatokat s baromfit, valamint leölt szárnyast, tojást, friss- és kikészített husneműeket a megállapított feltételek mellett behozni.

Ezideig az volt a helyzet, hogy Szerbia az állategészségügyi egyezmény határozmányai értelmében s jóformán számba sem vehető csekély vám ellenében annyi állatot szállíthatott hozzánk, amennyit akart, illetve tudott. Az új szerződés az állatok, illetve állati termékek vámját — amint ez a II. számú kimutatásból kitűnik, lényegesen felemelte s egyúttal a levágtott állapotban behozható állatok számát is kontingentálta.

Jelentősséggel a mi szempontunkból, a sertéstől eltekintve, Szerbiának főleg vágóökök, vágóbika és tehén behozatala birt, de ez utóbbi kettő is eltörpült az ökörbehozatal mellett. (Lásd III. számú kimutatást.) E vágóállatok vámjá megfelel annak a vámnak, melylyel a mi vágóállataink vannak terhelve a németországi kivitelben.

A Szerbiából behozható 35,000 db. szarvasmarhából és 70,000 db. sertésből származó hús elvámolása akként történik, hogy az állatok élő állapotban vámoltnak el (ökök darabonként 60 K. vagy mm.-kint 9-40 K., bika és tehén darabonként 30 K., sertés 110 kg.-ig darabonként 11 K., 110 kilón tul mm.-kint 10 K., illetve 120 kg.-nál nehezebb sertés után darabonként 22 K.) s az egy-egy darab élő jószágra eső vám terheli, az illető állat összes hús-kvantumát.

Elégséges vámvédelem-e ez vajjon a magyar állattenyésztés szempontjából? Véleményem szerint igen, mely állításomat megindokolni is tartozom.

A szerb vágómarha átlagos élősúlya 450—500 kilogramm. Husnyeréke átlag 50%, tehát 250 kilogramm. Vegyük a számítás alapjául az utóbbi súlyt. A vágóökök vámjá darabonként 60 K., illetve mm.-kint 9-40 K. Természetes, hogy 500 kg. súlyu jószágnál a bevivők a mm.-kinti elvámolást, mint kedvezőbbet fogják igénybe venni. Ez alapon az 500 kg. súlyu ökök vámtérhe 47 K. Ezenkívül egy 500 kg. súlyu vágóökörből származó 250 kg. húst még más kiadások is terhelik, nevezetesen a fuvar, a vágatási költség, a fogyasztási adó, a vásárdíj, jégszükséglet és a husnak az apadásából származó veszteség. Hogy áll mindezek figyelembevételével a kalkulusz?

100 kg. hus vámtérhe	19 K.
100 " " fuvar	4 "
100 " " vágatási költség, földolgozás és vagonba rakás	4 "
100 " " fogyasztási adó	6 "
100 " " vásárdíj (helybér)	1 "
100 " " apadás (levágástól fogyasztásba jutásig (2%, 100 K. husérték után); mm.-kint	2 "
Összesen	36 K.

Az 500 kilogramm élősúlyu szerb ökörből származó hús nagyban értékesítési árát átlá-

III. kímutatás.

Szerbia főbb behozatali cikkei Magyarországra.

	1901	1902	1903	1904	1905
	ezer koronákban				
Gabona-hüvelyesek	6'327	2'948	2'608	9'407	10'472
Fűzelék, gyümölcs	2'024	4'577	1'556	2'464	4'631
Vágó állatok*)	21'044	33'119	40'024	35'587	37'170
Állati termékek**)	1'080	1'095	1'331	1'079	1'289
Mas állatok***)	1'488	1'752	2'036	2'050	2'355
5 főbb behozatali cikk összege	31'963	43'491	47'555	50'987	55'917
*) Ebből: vágó ökör	8'784	12'435	17'465	13'608	14'598
" " bika	0'303	0'563	0'964	1'143	1'334
" " tehén	0'337	0'746	1'127	0'736	1'810
" " bivaly	0'040	0'056	0'168	0'070	0'116
szarvasmarha együtt	9'464	13'800	19'726	15'557	17'658
" " sertés	11'444	19'204	20'159	20'304	19'435
**) Ebből: friss hús	0'106	0'492	0'519	0'284	0'273
" " tojás	0'159	0'178	0'155	0'179	0'065
***) Ebből: eleven szárnyas	1'458	1'698	2'007	2'018	2'303

gosan q.-ként 95 K.-val számítva. maximális értékesítésnek tekinthetjük. Tehát:

250 kilogramm hús a 95 K. =	238 K.
Bőr, belsőrész-k, faggyú stb. értéke	35 K.
Összesen	273 K.
Összes teher 25 q. hús után a 36 K. =	90 K.
Marad	183 K.

Egy q. élősúlyra esik (183'5) = 36 fillér, azaz Szerbia csak abban az esetben okozhat nekünk versenyt szarvasmarhabús dolgában, ha élősúly q.-ként 36-37 filléres árban dobja piacra állatait. Miután pedig a középminőségű szarvasmarha ára a mi piacainkon 65-70 fillér, ennél fogva nincs okunk Szerbia versenytől tartani.

Valószínű, hogy Szerbia az eddig csak feljavított vágóökrök helyett a jövőben hizott ökröket, illetve ezek húsát fog igyekezni exportálni. Számításom szerint azonban ez alighanem hiu igyekezet lesz s konkurrálni Szerbia velünk így sem lesz képes.

Ha 7 q. súlyú vágóökröket veszünk is számításba — holott ezt alig tehetjük a szerb állatok kistestű volta miatt — akkor is fenti számítás szerint s maximális 120 K. q.-kénti nagybani húsértékesítést számítva, a hizott jószág élősúly métermázsájáért körülbelül 50 fillér eladási árral kellene a szerbeknek megelégedniök, már pedig ezen az áron hizlalni még Szerbiában sem lehet.

Véleményem szerint tehát szarvasmarhategyesítésünknek Szerbia számbavehető versenyt nem fog támaszthatni s alighanem úgy lesz velünk Szerbia, mint mi vagyunk Németországgal, hogy t. i. van ugyan jogunk évi 80 ezer darab sertést Németországba bevihetni, de nem viszünk be semmit, mert nem bírjuk a versenyt a német sertéstenyésztéssel és sajnos, szarvasmarhakivitelünk is erősen érzi a német vámk hatását.

Sertésbehozatal tekintetében azonban kedvezőbb a helyzet Szerbiára nézve. Kétségkívül csak nehéz, darabonként 150 kg. élősúlyú sertést fog behozni 22 K. darabonkénti vám mellett. 150 kg. élősúlyból a tiszta húsnyeredék 135 kilogramm.

A kalkulus a következő:	
100 kg. hús vámterhe	15— K.
100 " " szállítási díja	2— " "
100 " " feldolgozása	1— " "
100 " " ki- és berakodása, jég-szükséglet	2— " "
100 " " fogyasztási adója	6— " "
100 " " szuró- és vásárdíja	4— " "
	30— K.

A sertéshús nagybani értékesítési árát maximálisan 125 fillérral vehetjük számításba. Tehát

100 kg. sertéshús a 1'25 K. =	125— K.
Bélszir, sörte, belek, zsigerreszek =	6— " "
	131— K.
Összes teher	30— " "
marad	101— K.

Miután a hazai fajta ily súlyú sertéseink élősúly q.-kénti átlagos ára körülbelül 120 fillér, ennél fogva sertéseink értékesítésénél a szerb behozatal versenytől — Szerbia olcsóbb tenyésztési viszonyaira való tekintettel — van okunk tartani.

Hozzávetőleges számításot kell tennünk arra vonatkozólag is, mekkora százalékát teheti ki a szerb húsbehozatal a mi hús fogyasztásunknak. Számításunk maximális számokkal.

Behozhat Szerbia:

35,000 db szarvasmarhát a 6 q. Húsul 3 q. = 105,000 q. hús, 70,000 db sertést a 150 q. Húsul 185 kg. = 94,5000 q. hús, összesen kerek összegben 200,000 q. hús.

A behozható húsmennyiség a hazai közbüvőhidakon levágott szarvasmarhának körülbelül 90%-át teszi ki, de miután körülbelül ugyanannyi nem nyilvános vágóhidakról származó hús képezi Magyarországon a fogyasztás tárgyát, mint amennyi a nyilvános vágóhidakról forgalomba kerül, ennél fogva a Szerbiából behozható húsmennyiség a magyarországi fogyasztásnak körülbelül 4 1/2%-át teszi ki.

Friss hús Szerbiából 30 korona vámmal lévén terhelve, számbavehető mennyiségben nem fog bejöhetni, annál kevésbé, mert fuvar, fogyasztási adó, vásárdíj stb. címén még legalább 12-14 fillér terheli, de egyébként is a megállapított mennyiségű állatokból származó húsmennyiségen felül Szerbia többet nem hozhat be.

A szárnyasok közül a lud vámentességet élvez. Ezt a kedvezményt Szerbia az Oroszországnak engedélyezett ezen kedvezmény alapján élvezi. Minden egyéb szárnyas 4 korona vámmal terhelhetett az új szerződés alapján (eddig vámentes volt). A leölt szárnyas vámjá pedig 7 koronáról 16 koronára emeltett. Az új vámkok megfelelnek a Németország részéről érvényes vámkoknak.

Vámentes maradt a tojás, holott a német relációban 2 korona 40 fillérral van tojásbevitelünk terhelve. Eddig nem volt Szerbiának számbavehető tojásbehozatala (körülbelül évi 1 1/2-200 ezer korona értékű). Kérdéses azonban, hogy a meghagyott kedvezményt nem-e fogja kiaknázni, versenyt okozva baromfitegyesítésünknek.

Az egypatás állatok élő állapotban való behozatalának engedélyezése nem bír jelentőséggel. Veszélyt rejt azonban magában az élő

baromfi behozatalának engedélyezése, annak dacára, hogy az csak fogyasztási piacokra, vagy bizalmas végett megfelelően berendezett és e végből külön kijelölt állategészségrendőri felügyelet alatt álló telepekre hozható be. A fogyasztási piacokra hozott baromfi esetleg ragály széthurozója lehet, miért is a szerződés ezen intézkedése méltán esik kifogás alá.

Amint ezt már hangsúlyoztuk, állategészségügyi egyezményt a magyar-osztrák monarchia nem kötött Szerbiával. Az állategészségügyi egyezmény helyett a két kormány által életbe léptetett rendelkezések szabályozzák a szerb állatforgalmat és kötik eléggé szigorú intézkedésekhez. Ezek között legfontosabb, hogy a behozatalra szánt állatokat levágás előtt s husukat a behozatal előtt a szerb vágóhidakon oda állandó szolgálattételre kirendelt magyar királyi állatorvosok fogják végezni s Magyarországot állapítja meg teljes autonómiával azt, hogy marhavész, vagy bármely Szerbiában fellépett ragályos betegség fellépése esetén mely mértékig vagy teljesen is betiltja-e a behozatalt.

A magyar kormány által elrendelt tiltó vagy korlátozó intézkedések ellen Szerbiának nincs veto joga s azokat betartani köteles. Nem szenved kétséget, hogy az állatállományunknak ragályok elleni megvédelmezése szempontjából a megkötött megállapodásokat elégségeseknek és megfelelőeknek tekinthetjük.

Tájékoztató céljából a szerbiai állatok és állati termékek állategészségrendőri kezelése ügyében életbe léptetett rendelkezéseket röviden foglalva az alábbiakban közlöm:

Behozhatók Szerbiából:

- légmentesen elzárt szelencékben konzervált élelmiszerek;
- gyárilag mosott és zárt zsákokban csomagolt gyapju;
- száritott és sózott belek, zárt ládákban, vagy hordókban;
- olvasztott faggyú és olvasztott disznózsír;
- tojás, turó és vaj, ha ezek behozatala vagy átvitele állategészségrendőri okokból nem esik korlátozás alá;
- sózott bőrök, gyártelepekre való azonnali feldolgozás céljából;
- elkészített hús;
- egypatás állatok;
- baromfi, fogyasztási piacokra vagy hizulás végett megfelelően berendezett, külön kijelölt állategészségügyi rendőri felügyelet alatt álló telepekre.

A d. g. alatt felsoroltak behozatala csak keleti marhavész, vagy bejelentési kötelezettség tárgyát képező ragadós állati betegségek fenyegető fellépése esetén tiltatható be. Az egypatás állatok behozatala alkalmával igazolni kell a származási hely és szomszédos környék 40 napos vészmentességét; baromfi-behozatal alkalmával ugyanezen helyek 14 napi vészmentessége igazolandó.

Behozhatók továbbá:

- nem gyárilag mosott, vagy egyáltalában mosatlan, de zárt zsákokba csomagolt gyapju;
- szarvak, csontok, körmök, bőrök, száraz állapotban;
- olvasztatlan faggyú hordókban, vagy tömlőkben, ha ezek behozatala állategészségrendőri tekintetből nem esik kifogás alá. Átvihetők:
 - a nem gyárilag mosott vagy mosatlan, de zárt zsákokba csomagolt gyapju;
 - csontok, szarvak, körmök, bőrök száraz állapotban;
 - olvasztatlan faggyú hordókban, vagy tömlőkben;
 - friss hús olomzáralt vasuti kocsikban, valamint elkészített hús, ha a belépő állomáson igazoltatik, hogy ezek az állati nyersanyagok egészséges állatokból valók.
 - leölt baromfi, melynek átvitele nincs korlátozva;
 - élő baromfi, olomzáralt vasuti kocsikban, vagy ketreczekben;
 - egypatás állatok egészségi bizonyítvány alapján.

Levágásra szánt oly állatok, melyek husa *exportra* kerül, kellő berendezésekkel ellátott, szerb területen, de közvetlenül a határ mellett fekvő közvágóhidakra szállítandók. Az állatok szerb származása igazolandó s azoknak egészségi bizonyítvánnyal is el kell látva lenniök. Szerb származású szarvasmarhák és sertések friss husa *egyelőre csak a belgrádi vágóhidon e célra szolgáló elkülönített részéből kerülhet bevitelre* és pedig a leölt állapotban importálható állatoknak élő állapotban és leölés után, m. kir. állatorvos által törőnt megvizsgálása után és a szükséges husvizsgálati igazolványok kíséretében, de így is csak olomzárólt vasúti kocsikban s közvetlenül a kijelölt 22 magyar és 22 osztrák fogyasztási helyre szállítva.

Azok a magyar városok, ahová Szerbiából leölt állatok husa szállítható, a következők: Budapest, Szeged, Temesvár, Arad, Fehértemplom, Versecz, Pancsova, Temes-Kubin, Ujvidék, Szabadka, Pécs, Pozsony, Komárom, Győr, Fiume, Kassa, Zimony, Eszék, Zágráb, Mitrovicza, Karlóca, Varasd.

Ausztriába a következő városokba szállítható friss hus Szerbiából: Wien, Wiener-Neustadt, Linz, Steyer, Salzburg, Graz, Innsbruck, Triest, Prága, Pilsen, Éger, Budweiss, Teplitz-Settenz, Karlsbad, Marienbad, Aussig, Reichenberg, Warnsdorf, Brünn, Olmütz, Märisch-Osztrau és Troppau.

A meghatározott rendeltetési helyre szállítandó friss húst tartalmazó olomzárólt kocsi a belgrádi vágóhidon: „a rendeltetési hely utközben meg nem változtatható” felirattal bíró, szembe-tűnő módon alkalmazandó bárczával látandók el.

Az évi 35 ezer darab szarvasmarha és 70 ezer darab sertés kontingensből az 1908 évi szeptember hó 1-től december hó végéig terjedő négy hónapra Magyarországra és Ausztriába együttesen 11'667 darab szarvasmarha és 23,334 drb sertés kerülhet behozatalra.

Igen fontos a szerb állatbehozatali szabályozó rendelkezéseknek azon intézkedése, melynek értelmében a Szerbiából behozott állatok és állati nyersanyagok illetve termékek bármilyen tartamu itt tartózkodás után sem tekintendők honi származásuaknak, épp ezért ezen termékekre minden oly esetben, midőn azok további forgalomba jutnak, csakis az idegen származást kifejezetten feltüntető bizonyítvány állítható ki és egyenesen tilos az idegen származásu terméket, honi származást jelző bizonyítvánnyal ellátni.

Amíg a levágott állapotban — szerződésileg megállapított számú állatokból — származó hus egyelőre csak a belgrádi vágóhidról kerülhet behozatalra, addig az egypatájú állatok, élő baromfi s egyéb állati termékek és nyersanyagok behozatala több belépő állomáson át van megengedve.

E belépő állomások a következők: Orsova, Belobreska, Baziás, Temes-Kubin, Zimony, Klenok, Mitrovicza és Vardiste.

Igen fontos ujtása a szerződésnek az az intézkedése, amelynek értelmében teljesen megszüntek a multban a *határszéli forgalom* czimén adott kedvezmények. Amíg a multban „határforgalom” czimén elenyészően csekély vám mellett volt gabona, állat, gyümölcs stb. behozható, s ennek révén vált lehetővé a nagyarányú csempészet is, amely a legutóbbi időkig valóságban burjánzott, addig az új szerződés a határszéli forgalom eddigi kedvezményeit megszünteti. Jövőre megszűnik az állatok legeltetés czimén való kölcsönös áthajtási jogosultság is, ami remélhetőleg véget vet az eddig üzött nagymérvű állatcsempészetnek.

Azok a kedvezmények, melyek a határszéli forgalom számára az új szerződés keretében Szerbiának engedélyeztettek, a következők:

Vámmentesen áthozható a határszéli forgalomban:

a) széna, szalma, alom, trágya, állatok vére, mindennemű tojás, friss és aludt tej, valamint turó;

b) sajt 2 kg. vagy kisebb mennyiségben s friss vaj szintén 2 kg., vagy kisebb mennyiségben, amennyiben ezen czikkek a határszéli lakosok részére nem postán küldetnek;

c) friss hus, legfeljebb 4 kg. mennyiségben;

d) élő szárnyasok és pedig legfeljebb 1 drb. pulyka, 2 drb. kacsa, tyukfélékből 4 drb., végül korlátlan mennyiségben libák.

Az a) és b) alatti czikkek behozatala nincs belépési állomásokra korlátozva. Viszont a friss hus és élő szárnyasok csakis a belépő állomásokon és csakis egészségügyi bizonyítvánnyal hozhatók át a határon.

A felsorolt kedvezmények a szerződő felek területének határáról 15 kilométerig terjedő távolságra eső övben lakókra bir érvényesül.

A határszéli forgalom szigorú szabályozása egyik fontos kívánalma volt a gazdátársadalomnak s az új szerződés ezen része mezőgazdaságunk érdekeinek védelme szempontjából kifogás alá nem eshetik.

A szerződésnek ez a része, illetve a Szerbia állat és állati termékek behozatalát ennek alapján szabályozó miniszteri rendelet, állategészségügyünk megóvása szempontjából szintén teljesen megnyugtató s ha már magasabb politikai tekintetek s az iparos Ausztria érdekében nem volt elkerülhető, hogy a két állam kereskedelmi szerződést kössön egymással, akkor valóban objektív bírálva a szerb kereskedelmi szerződést, el kell ismernünk, hogy a fennforgó körülmények között az állati termékek behozatalát engedélyező minimális kedvezményeknek megadása elől az osztrák-magyar monarchia el nem zárkozhatott.

De miután Magyarországnak sem mezőgazdasági sem ipari szempontból nem volt szüksége a Szerbiával megkötendő szerződésre s hátrányai bár nem tulságosan nagyok, mégis kizárólag a magyar mezőgazdaságot sújtják, ennél fogva azért lelkesedni nincs semmi okunk. De életbevágóan sérelmesnek sem mondhatjuk e szerződést különösen akkor, ha tudjuk, hogy a darabont kormány már megállapodásra jutott volt a Szerbiával oly szerződés kötése, mely a magyar mezőgazdaság érdekeit valóságban lábbal tiporta s amely kölcsönös kormányegállapodást a jelenlegi alkotmányos kormányunk visszacsinálni s érdekeinket megvédő új szerződést kötni nem lehetett könnyű feladat.

Közjogi szempontból figyelemreméltó a szerződés azért, mert az Ausztriával kötött vám-szerződés életbelépte óta, ez az első kereskedelmi szerződésünk egy külállammal. E szerződést már nem mint eddig, csupán a külügyi miniszter, de a két államfél kereskedelmi miniszterei is aláírták. Jelentős az is, hogy a szerb kereskedelmi szerződés az Ausztriával megkötött szerződésünk lejáratí évéig kötött meg, tehát 1917-ig. Felmondható 1916. december 31-én. Fel nem mondás esetén egy év lefolyásáig még érvényben marad.

Vitás esetekben *választott bíróság* dönt. Ennek hatásköre alól azonban az állategészségügyi intézkedések ki vannak véve s ezekben a magyar kormány autonóm joggal intézkedik.

Figyelemreméltó a szerződés VI.-ik cikkének az a rendelkezése, amely szerint a két szerződő fél a földmivelés érdeke szempontjából a kártékony rovarok, vagy más kártékony organizmusok elterjedésének meggátálása érdekében a kivitel, bevitel és átvitel korlátozhatja, sőt betilthatja.

A VIII. cikk rendelkezése értelmében a szerződő két állam biztosítja egymás föld- és ipartermékei számára a legtöbb kedvezményt. De egyuttal különbözeti vámok szinthesét is kiköti arra az esetre, ha valószínűvé válnék, hogy oly más államokból eredő áruk hozatnak be a másik szerződő fél területéről, amely állam a fennforgó esetben a kedvezményes elbáruásból ki volna zárva.

A IX-ik cikk végül provideál az önálló vámterület bekövetkezésére is, amennyiben kimondja, hogy a jelen szerződésben vállalt kötelezettségek nem terjednek ki azokra a kötelezettségekre, melyeket az egyik szerződő fél már létrejött vagy jövőben létesítendő vámegegyesülés határozatai szerint magára vállal. Ez más szóval azt jelenti, hogy a legtöbb kedvezmény alapján nem igényelhetné Szerbia azokat a kedvezményeket, amelyeket önálló vámterület létesítése esetén Ausztria és Magyarország között kötendő szerződésben egymás forgalma számára biztosítanak.

Az előbbieken részletesen ismertetve a Magyarország-Ausztria és Szerbia között létrejött kereskedelmi szerződést, tárgyilagosan nem juthatunk más következtetésre, minthogy elismerjük, hogy — bár hazai mezőgazdaságunk érdekei a szerb kereskedelmi szerződés megkötését nem tették szükségessé és indokoltá, mindazonáltal, ha Magyarország-Ausztria a szerződés megkötése elől el nem zárkozhatott — az új szerződés szántóföldi és kertgazdasági terményeinket valóban az általunk követelt vámvédelemben részesíti.

Viszont azonban évek sora óta hangoztatott követeléseinkkel szemben, élő szárnyasokra és állati termékek behozatalára Szerbiának állattenyésztési érdekeink kárára engedmények tettek, amelynek káros hatását ugyan az állategészségügyi egyezmény elejtése, a határszéli forgalmi kedvezmény megszorítása és az érvénybe lépett szigorú állatforgalmi rendelkezések jelentékeny mérvben ellensúlyozzák. Mindazonáltal aggodalmat keltő ez annál inkább, mert a Szerbiának adott ezen kedvezmény alapján okunk van attól tartani, hogy a Románia és a Bulgáriával megkötött szándékolt kereskedelmi szerződésekben nevezett két állam is ugyanezen kedvezmény megadását fogja követelni s azok esetleg meg is fognak adni.

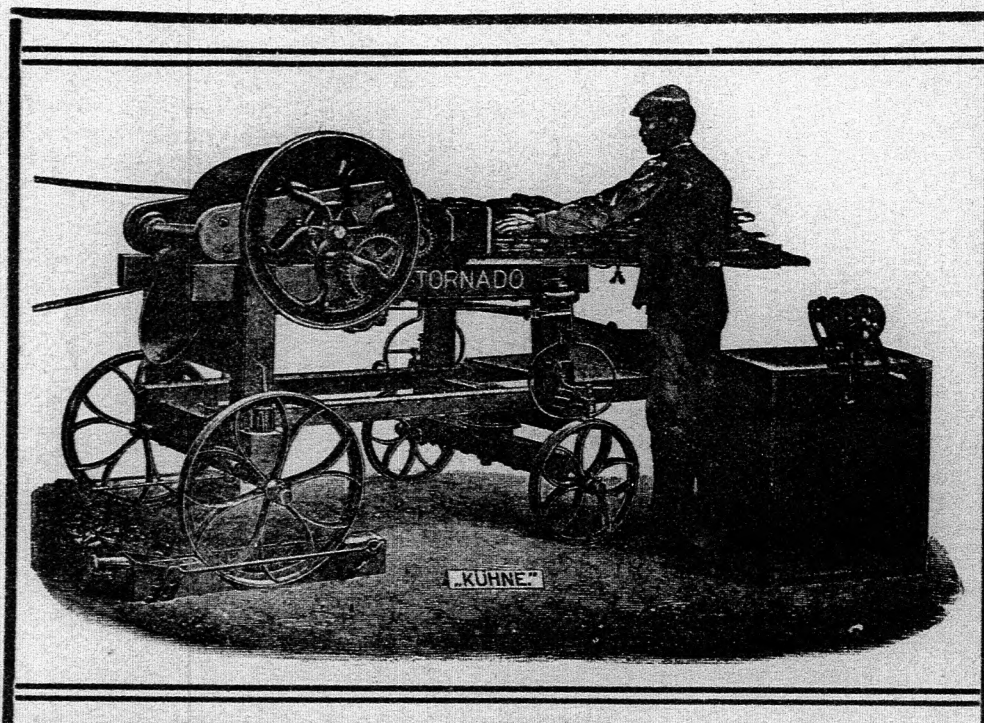
Mindezekből folyólag javasolom, mondja ki a t. szakosztály, hogy:

1. a Szerbiával megkötött kereskedelmi szerződésben foglalt mezőgazdasági termékek vámját s ezek útján mezőgazdasági és kertgazdasági terményeinknek általunk követelt védelmét megfelelőnek tartja;

2. sajnálattal konstatálja azonban, hogy a mezőgazdasági érdekeltég sokszorosan hangoztatott követelése és erélyes tiltakozása daczára az új szerződésben megadott Szerbiának a jog ugy élő baromfi, mint igen jelentékeny mennyiségű állati termékek behozatalára, mert ezáltal hazai állattenyésztésünk érdekei megkárosítottak;

3. sajnálatát fejezi ki továbbá afelett, hogy a monarchia két kormánya a két ország mostoha gazdasági viszonyainak ellenére s azok figyelmen kívül hagyásával a szerződést parlamenti jóváhagyás nélkül rendeleti uton léptették életbe. Végül

4. a leghatározottabban tiltakozik az ellen, hogy a Romániával és Bulgáriával megkötendő szerződésekben nevezett két ország bármelyikének akár élőállatok, akár bármilyen nevezendő állati termékek behozatalára engedély vagy kedvezmény adassék.

Az őszi idényre

mindennemű talajmivelőeszközöket:
„Bipart“ altalajekéket

„Tornado“ kukoricaszártépőgépeket
és egyéb takarmánykészítőgépeket

„Mosoni Drill“ sorvetőgépeket,
borsajtókat stb. szállít:

„KÜHNE“ mezőgazd.
gépgyár r.-t. **MOSONBAN.**

Főraktár: BUDAPEST, VI. ker., Váci-körút 57/a.

Gazdák figyelmébe! Most jelent meg:

A pinczegazdaság melléktermékeinek értékesítése

Írta: **SZILÁRD GYULA** a gróf Esterházy-féle eszaki főmivésziskola tanára

Tartalma: Pálinka- és cognacézés. A törköly és venyige mint takarmány. A borsóprű értékesítése. Borkőnyeres törkölyből és borsóprűből. Kék szőlő festőanyagának kivonása. Szőlőmagolaj-nyerés. Csersavoldat készítés szőlőmagból. Ecetkészítés.

1 korona 60 fillér előleges bektüldése ellenében bérmentve szállítja a „PÁTRIA“ részv.-társ. gazdasági szakönykereskedése, Budapest, IX., Üllői-ut 25.

A nagy, fehér fajszerű tenyésztése a Friedrichswerthi uradalomban (Thüringia, 109)

A világ legnagyobb tenyészsertés szélküldése! Szállítás a világ bármely részébe!

:: Istállóim tulzsfuoltsága miatt, további intézkedésig ::

az árjegyzéki árnál **10-25%**-kal olcsóbban

árusítom sertéseimet korosztály szernt. Képes prospektus ingyen.

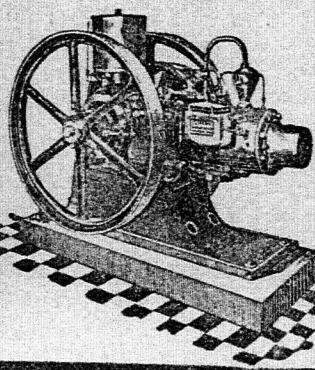
Eduard Mayer, uradalmi tanácsos, Friedrichswerth 109. (Thüringia)

941

CLIMAX és ECLIPSE

NYERSOLAJ-MOTOROK és LOKOMOBILOK

Legjobb és legolcsóbb hajtóerő mezőgazdasági és ipari célokra.

Nincs robbanási veszély,
se pénzügyőri ellenőrzés.

Elsőrangú referenciák.

BACHRICH ÉS TÁRSA

MOTORGYÁR

Budapest, Szabadság-tér, Tőzsde-palota.

Tejkannák,
tejgazdasági eszközök

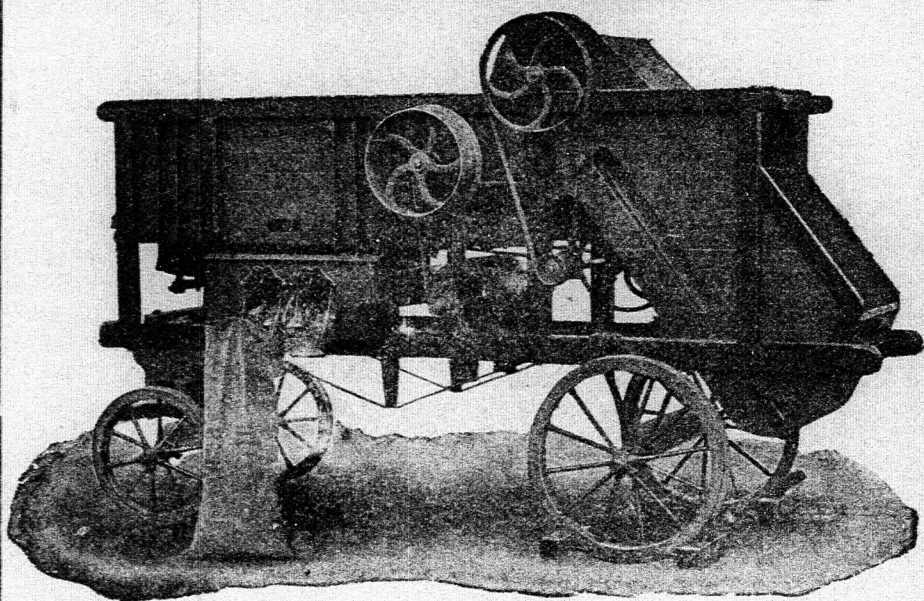
legjutányosabban beszerezhetők

GEITNER és RAUSCH

CEGNÉL

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 8.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

HOFHERR ÉS SCHRANTZ

Budapest, VI., Váci-körút 57. szám.

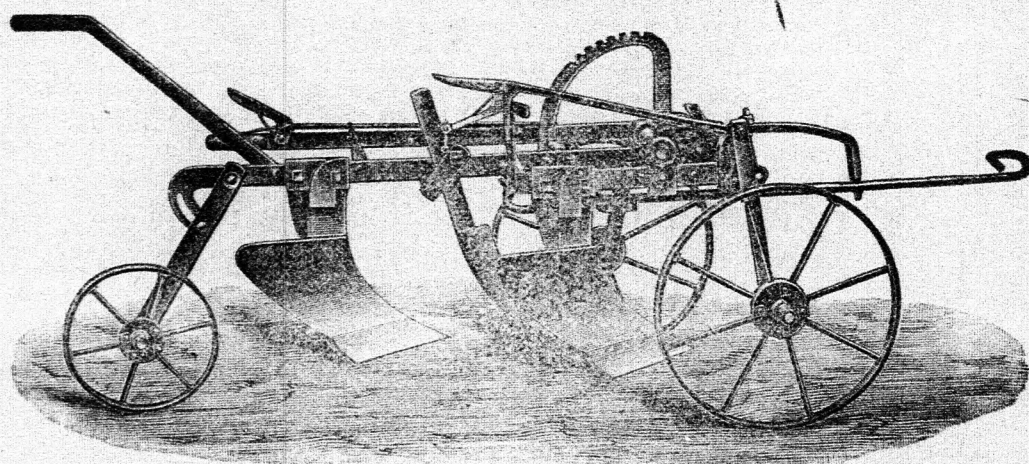
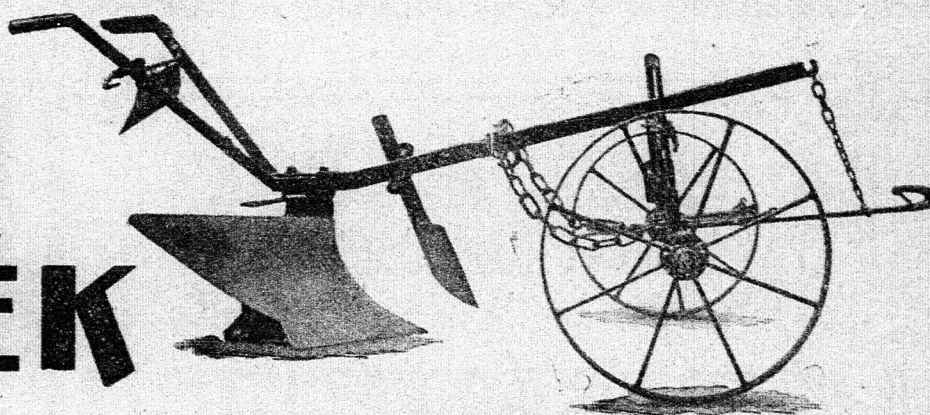
Magyar Gépgyári művek r.-t. Kispesten.

Ajánlja legújabb
„Casali“ kukoriczamorzsolóit

gőzhajtásra. Az I. számú napi munkaképessége 6-10 waggon,
a II. számú napi munkaképessége 10-15 waggon kukoricza.
Ezen „Casali“ kukoriczamorzsolók nagy munkaképesség, kifogás-
talan munka, könnyű kezelhetőség és csekély hajtószükséglet
által tűnnek ki.

Terjedelmes árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve küldetik.

RESICZAI ACZÉLEKÉK

Kitünő szerkezet

Kiváló aczélanyag

Kevés vonóerő

**jellemzik a resiczai ::
talajművelő-eszközöket**

Arjegyékkel, legolcsóbb árajánlatokkal szívesen szolgálunk.

Szíveskedjék ekéinket vásárolni.

Magyar gyártmány.

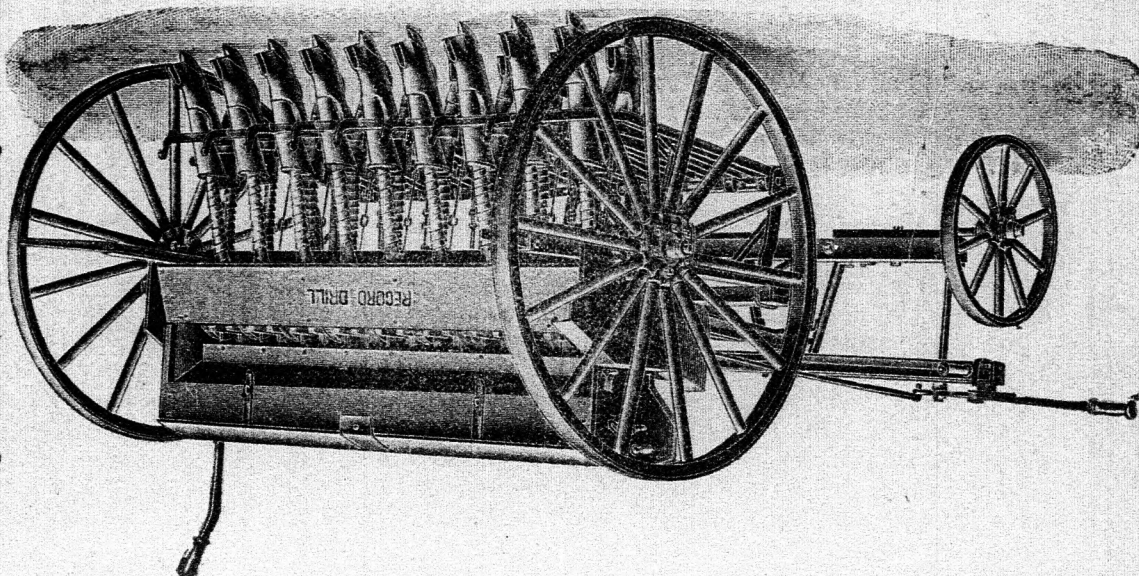
**A legtökéletesebb
páros soru vetőgép**

„REKORD DRILL”

**a losonci mezőgazdasági
gépgyár gyártmánya.**

.....
A losonci vetőgépek rövid idő
alatt terjedtek el, mert tökéletes
és tartós szerkezetük által min-
den má gyártmányt felülmúlnak
.....

Magyar gyártmány.

**Benzinmotorok, ELEKTROLOKOMOBILOK, gőzlokomobilok,
szántási czélokra is alkalmas utimozdonyok, gőzcséplőgépek,
szalmakazalozók, Kalmár-féle rosták, teljes malom-
berendezések stb. stb.**

**A Magyar Királyi Államvasutak
Gépgyárának Vezérügynöksége
Budapest, V., Váci-körút 32. szám.**

AZ ORSZÁGOS MAGYAR
GAZDASÁGI EGYESÜLET
KÖNYVKIADÓ-VÁLLALATÁBAN MOST JELENT MEG:

A BIRTOKOS ÉS GAZDATISZT KÖZÖTTI JOGVISZONY

AZ 1900. ÉVI XXVII. TÖRVÉNYCIKK MAGYARÁZATA.

Irta: Dr. VANTSÓ GYULA.

Előszóval ellátta: RUBINEK GYULA

az Országos Magyar Gazdasági Egyesület igazgatója.

Az 1900. évi XXVII. t.-cz., mely a birtokos és gazdatiszt közötti jogviszonyt szabályozza, immár nemsokára egy évtizede lesz, hogy életbelépett és ennek dacára nem rendelkezünk olyan művel, amely ezt, a gazdára és a gazdatisztra nézve egyaránt rendkívül fontos törvényt gyakorlati szempontból ismertette volna. A fenti könyv hézagpótló munka, amennyiben szerzője nyolcz éves bírói gyakorlat alapján ismerteti a birtokos és gazdatiszt közötti jogviszonyt és közli a vonatkozó elvi jelentőségű bírói határozatokat.

A könyv 12 fejezetből áll, a törvény szövege s a végrehajtási rendelet mint függelék szerepel, minden egyes szakasz végén annak megjelölésével, hogy a törvény vonatkozó rendelkezése melyik fejezetben van kimerítően ismertetve.

Az egész törvény anyagát a szerző a következőképpen osztotta föl:

I. Kiknek jogviszonyaira terjed ki a gazdatiszti törvény hatálya. II. Okleveles és nem okleveles gazdatiszt közötti különbség. III. A gazdatiszt hatásköre és kötelessége. IV. Szolgálati szerződés és javadalmozás. V. A szerződéstől való visszalépés. VI. A felmondás. VII. A gyakorlat által szentesített intézmények (próbaszolgálat stb.). VIII. A szerződés azonnal való felbontása. IX. Kártérítés. X. Jogok és kötelességek a felmondás és távozás közti időben. XI. Gazdatiszt helyzete tulajdonos változása esetén. XII. A gazdatiszt, illetve jogutódainak jogai betegség és halál esetén. Ezen fejezetek keretében vannak ismertetve a törvény vonatkozó rendelkezései és a bírói gyakorlat. Mindezek úgy vannak csoportosítva, hogy a keresés a könyvben egyszerűen felismerhető, mert az illető fejezetben az összes vonatkozó kérdésekre megtaláljuk a feleletet.

Kiadóvállalatunk a munka megírását olyan emberre bízta, aki a „Köztelek” hasábjain évek óta foglalkozik a kérdéssel és pedig a dolog természete szerint egy elméleti, mint gyakorlati irányban és a vonatkozó bírói gyakorlatnak alapos ismerője.

A könyv ára 3 korona

és 3 korona 20 fillér előleges beküldése
:: ellenében bérmentve szállítja a ::

„Patria” r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedése, Budapest, IX., Üllői-ut 25. szám.

Az OMGE. mezőgazdasági üzemi osztálya főfeladataul tűzi ki a betterjesebb és az eddignél hasznosabb gazdálkodás előmozdítását a gyakorlati szaktanácsadás útján.

Kidolgozza az okszerű gazdasági berendezés alapjait szolgáló üzemet. Elvállalja a gazdaságok állandó felügyeletét és ezek üzemi ellenőrzését. Tanácsot ad a gazdasági számviteli könyvek berendezésénél, vezetésénél és azok lezárásánál. Elvállalja a gazdasági számvitelének felülvizsgálását vagy állandó ellenőrzését. Elvállalja a gazdasági számadatának elküldését, időszaki jelentések alapján. Elvállalja a jövedelmezőségi számításokat elkészíti. Tanácsot ad birtokbérbeadásnál, valamint mezőgazdasági pénz- és hitelügyi kérdésekben. Gazdasági ügyekben jogi tanácsot ad és viták ügyekben a választott szakbírói tisztségviselői elvállalja. Birtok és mindennemű mezőgazdasági értékbecsléseket végez. A bejelentett eladó és bérbeadó birtokokat törzskönyvileg nyilvántartja.

Gazdatisztakat és egyéb képzettséggel rendelkező személyeket keresőket nyilvántart.

Adóügyekben az OMGE. tagjainak szakvéleményeket ad, az adókönyvek alapján felülvizsgálja az adó helyes kivételét és befizetés esetén az összeg visszatérítését. Kiszámlázó Adóellenőrzések ügyében utalgatással szolgál. Hasonlóan igénybe vehetik az üzemi osztály irányú működését az Országos Központi Hitelszövetkezet és a Hangya fogyasztási és értékesítő szövetkezet tagjai is, ha tagságukat igazolják.

Nyilvántartásra bejelentett:

Eladó birtok:

- 643 m. hold Zalánban, vasútállomás a birtokon szeszgyárral, téglavetéssel, cementgyárral, iparvágány s mérleggel, urikkal. Bármikor átvehető. Esetleg bérbeadó. Tulajdonos: Záhuczsky, Turje.
- 197 m. hold pilliscsabi vonalon. fővárostól 39 km.-re. karség között, orvos, gyógytár Nerges-újfalun, Dunától 10 p. Telegazdasággal, sertésenyésztéssel, 8 h. szőlővel, csűrökkel magtárakkal, 2 nagy pinczével, 5 szobás lakás úveges, zárt verandával.
- 200 m. hold sík fekvésű I. o. számú, fővonal mentén fekvő város határában, megfelelő épületekkel.
- 370 m. hold Sáros megyében, melyből 310 hold erdő, ur lakással és 5 hold díszkerttel, köves út mentén.
- 100 kat. hold kőről I. o. bacska föld, 15 percnyire a vasútállomástól, jó urakkal, a Ferenc-csatornától 3 percnyire, urakkal és gyümölcsösökkel.
- 600 m. hold Szatmár megyében, vasútállomástól 2 km.-re, kényelmes urikkal.
- 1015 kat. hold Torontálban a Tisza és vasút mentén, köves úttal, egészen avagy csakis egy körülből 500 holdas része, gazdasági épületekkel.
- 606 kat. hold Ermeléken, vasutól 7 kilométerre, épülő vasút helyben, 40 kat. hold dohány-engedélyvel, kelő lak- és gazdasági épületekkel.
- Temesvár határában, a várostól 2 kilométernyire, 211 m. h. kiterjedésű birtok, szép kertben fekvő 10 szobás lakással, cseledekkel, 130 darab marhára való istállósorral, nagy kukorica-görével, eladó. A birtok talaja a legjobb minőségű föld, az egész prímusos kizsákos kőről talaj, egy a legintenzívebb művelésre, mint telegazdaságra kiválóan alkalmas. A vételi megkönyvit a birtokon levő nagyobb összegű, igen olcsó és előnyös törlesztés kölcsön.
- 280 m. hold Budapesti fővonalon gyorsra 1/4 óra, vasútállomástól mintón 4 km.-re, megfelelő gazdasági épületekkel, vízvezetékekkel, csinos kis parkban urikkal. 60 m. h. erdővel és 1200 m. hold Nográdmegyében, melyből 400 h. szántó, 54 h. rét, 5 l. 1/2 h. szőlő, 20 h. legelő, 90 h. erdő, többi rész erdő és m. Vasútállomástól 5 km.-re. Teljes felszereléssel 400,000 korona. Esetleg bérbe is kivethető.
- 384 hold szőlőnek való, egyenes felületű, vasút közelében fekvő homokbirtok, melyből 41 hold már szőlővel beültetett, egészben vagy kisebb részletekben is eladó.
- 1000 m. hold Hont megyében, ebből kb. 800 m. hold szántó, 10 hold rét, 80 hold erdő és 100 hold legelő, 8 hold fiatal, nemes gyümölcsös. A birtok egy darabban fekszik, jó és elegendő épülettel felszerelve, tehermentes, saját kezelés alatt áll. Esetleg bérbeadandó.
- 2400 hold, 30 hold erdővel, 25 hold földdel a Balaton mellett szép park. Ára 75,000 K.
- Emellett kőről 25 hold földdel a Balaton mellett szép park. Ára 75,000 K.
- 513 m. h. Borsod megyében vasútállomástól 6 1/2, épülő vasutól 3 km.-re. Elegendő gazdasági épületekkel és külön belsővel, melyen az urakkal áll. 40 hold dohányengedélyvel. Az egész birtok prima buza-termő szántó. Ára m. holdanként 650 korona.
- 2400 m. hold sík fekvésű dunántúli birtok, 1600 h. szántó, 350 legelő, 250 erdő, 40 kaszálóval, 2 jól elhelyezett majorban kelő gazd. épülettel. Uri lak 10 holdas parkban. Három vasuti vonal mentén. Ára 700,000 kor. Teher 400,000 kor., mely rajt maradhat.
- 101 m. hold Pest megyében, ebből 5 hold termőszőlő, 60 hold szántó, 34 hold kaszáló, 2 hold akáckerdő épületekkel.
- 183 hold Pest megyében vasútállomás mellett, melyből 17 hold prima termőszőlő, 95 hold szántó, 12 hold kaszáló, 53 hold legelő, 6 hold ki nem apadó tó urakkal és kelő gazdasági épületekkel, kedvező fizetési feltételek mellett.
- 139 m. hold Pest megyében vasútállomástól 3/4 órányira, ebből 12 hold fiatal szőlő, 2 hold kaszáló, 39 hold szántó, 95 hold feltérhető legelő tanyával együtt 48,000 koronért.
- 460 hold fővárostól 25 km.-re, teljes felszereléssel, tehenészettel, modern lakóházzal, kelő gazdasági épületekkel.

Birtokvetel:

- 200 m. hold birtok 30-40 km.-nyire a fővárostól.
- 400-800 m. holdas jó minőségű birtok, jó ut mentén, vasutól nem távol, családunk való tágas és egészséges akáccsal, árnyas kerttel.
- Kisbirtok, szép és tágas lakóházzal, parkkal, vasútállomáshoz közel, lehetőleg fővonalon.
- 400-1000 h. birtok, melynek nagy része vágható erdő. 2918
- 1000 holdig cserébe fővárosi házert, egy tulajdonban erdőből álló. Hont, Nógrád, Gömbö.
- Heves vagy Borsod megyében fekvő birtok.
- 2-300 hold birtok, jó lakással és gazd. épületekkel, város és vasút közelében.
- 200 holdas birtok jó lakóházzal, lehetőleg Kecskemét vidékén.
- 10-15000 hold erdőbirtok az ország északnyugati részén.
- 2000 hold elsőrendű talajú birtok, csukorvágás vidéke, vasútállomás közelében, szép kastélyval és parkkal, Bécsből legfeljebb 6 órányira.
- 400-1200 m. hold birtok, kelő gazdasági épületekkel felszerelve, megfelelő lakóházzal.
- 2000 hold jó talajú birtok, részben erdővel, kastély és parkkal, közel a vasúthoz.
- 250-300 m. hold főváros vagy vidéki nagyobb városok közel épületekkel, jó lakóházzal, tehermentes vagy olcsó amortizációs kölcsönrel.
- 3-400 hold egytagban legalább 5 szobás lakással, vasutól legfeljebb 1 1/2 órányira jó min.
- Lehet az egész birtok erdő.
- 800-1000 holdig jó földet és épületekkel, instrukcióval. A lakóház faluban vagy város közelében legyen.
- 500-1000 m. hold lehetőleg egy tagban, sík fekvéssel, vasútállomás közelében.

Bérbeadó birtok:

- 480 m. hold Abauj megyében 7 km. a vasutól, országút mellett, 7 szobás névrázzal, kelő gazdasági épületekkel.
- 1150 m. hold Nógrádmegyében jó gazdasági épületekkel, épülő vasút mentén, október 1-től, esetleg január 1-től 6 vagy 12 évre.

Birtokbérlet keresetlik:

- 180-200 m. h., amely kereskedelmi növények termesztésére alkalmas és rajta telegazdaság üzemel.
- 800-1500 h. Erdélyben vasúthoz közel, jó urakkal és gazdasági épületekkel, rét és legelővel.
- 2-3000 holdat tavaszi vagy őszi átvételre, lehetőleg a Dunán túl vagy kedvező feltételekkel másutt is, hol a tehenészet üzemel. Urakkal legalább 6 szobás legyen.

Ezeket kívül nyilvántartjuk a visszavándorlók letelepítésére alkalmas birtokokat és bérlet-szövetkezetek alakításánál közbenjárunk a Magyar Gazdaszövetségnek.

Csakis közvetlenül a tulajdonosoktól fogad el bejelentéseket
AZ OMGE. ÜZENOSZTÁLYA.